

บทความที่ : 17
Article :



พัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับ
การชุมนุมทางการเมืองในกรุงเทพมหานคร

Evolution of the Use of Space for
Political Rallies in Bangkok

[Received: March 15, 2021; Revised: April 26, 2021; Accepted: April 26, 2021]

วรวิณณี ลาภอำนวยเจริญ* และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์*

Worrawanee Lapamnuayjaroen* and Pitch Pongsawat*

*จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [Chulalongkorn University];

Corresponding author e-mail: worrawanee12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองและสำรวจคุณลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อการเลือกใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองจากพื้นที่สาธารณะเคยเกิดการใช้งานทางการเมืองในอดีตจนถึงปัจจุบันและพื้นที่สาธารณะทางการเมืองใหม่ ประกอบด้วย สนามหลวง ถนนราชดำเนิน แยกราชประสงค์ แยกปทุมวันและห้าแยกลาดพร้าว การเก็บข้อมูลประกอบไปด้วยการทบทวนวรรณกรรม การศึกษารูปแบบการชุมนุมทางการเมือง การสำรวจคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาปรับใช้กับการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่สาธารณะเมื่อเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและผู้จัดการชุมนุมทางการเมือง เพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปผลการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองในอดีตมีมากกว่าและมีข้อจำกัดการใช้งานพื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองน้อยกว่าในปัจจุบัน ส่วนคุณลักษณะทางกายภาพที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้พื้นที่ คือ ความเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ ตำแหน่งที่ตั้ง การสัญจรเข้าถึงง่าย ความปลอดภัย ขนาด รูปร่างและสิ่งอำนวยความสะดวก

คำสำคัญ: พื้นที่สาธารณะ; การชุมนุมทางการเมือง; คุณลักษณะทางกายภาพ

Abstract

The objective of this article is to analyze the evolution of the use of public space for political rallies and to explore the physical characteristics that are important to the selection of public spaces for political gatherings. Through this research, the researcher chooses a public space for political gatherings from public areas that had political usage in the past to the present, and a new political public area, consisting of Sanam Luang, Ratchadamnoen Road, Ratchaprasong Intersection. Pathumwan Intersection and Lad Phrao Five Intersection The data collection consists of a literature review. Study of forms of political assembly Public space feature survey The data obtained from the survey were adapted to the interviews from two sample groups: public officials at the time of political demonstrations and organizers of political rallies. To be analyzed summary of study results The results of the study showed that The use of public space for political gatherings in the past was greater and there was less restriction on the use of public space for political gatherings than today. The physical attribute that is important to the selection of a space is its symbolism. location Accessibility, security, size, shape and facilities

.Keywords: Public Space; Political Rallies; Physical Characteristics

บทนำ

พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมืองในการออกแบบพื้นที่เพื่อชีวิตสาธารณะของมนุษย์ รองรับกิจกรรมหลากหลายของมนุษย์โดยทั่วไปพื้นที่สาธารณะมีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งกว้างเพื่อดึงดูดให้เกิดกิจกรรมภายในพื้นที่จากผู้คนสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง (Carr et al, 1995) และพื้นที่สาธารณะมีลักษณะสำคัญ คือ ความสามารถในการเข้าถึง ใช้งาน ได้ทุกคนอย่างเท่าเทียมเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมผ่านการใช้พื้นที่สาธารณะแลกเปลี่ยนสินค้า ความรู้ ความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี (Brill, 1989) จากลักษณะสำคัญนี้มีความสอดคล้องกับพื้นที่สาธารณะมิติทางการเมือง โดยเฉพาะการปกครองระบอบประชาธิปไตย พื้นที่สาธารณะมีบทบาทส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยของพลเมืองให้ก้าวหน้ามากขึ้นผ่านการเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมทางการเมืองสามารถรวมตัวคนจำนวนมากมาชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจและสังคม มาปรึกษาหารือหาทางออกร่วมกันในพื้นที่สาธารณะเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น (Arendt, 1958) สะท้อนให้เห็นได้ว่าพื้นที่สาธารณะเป็นมีความสำคัญในการสร้างชุมชนทางการเมืองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์อีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่สาธารณะทั้งมิติทางสถาปัตยกรรมผังเมืองและมิติทางการเมืองเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันในการใช้ชีวิตร่วมกันของมนุษย์ผ่านการออกแบบที่ดึงดูดและกิจกรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต จากการศึกษาพบว่า พื้นที่สาธารณะในประเทศไทยส่วนมากจะศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมผังเมืองและการออกแบบอย่าง แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของ อภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ (2542) การใช้งานพื้นที่สาธารณะ กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) และ ศุภยาดา ประดิษฐ์ไวทยากร (2555) การออกแบบพื้นที่สาธารณะให้ตอบสนองต่อพฤติกรรมของมนุษย์ของคนรุ่นใหม่ ธนกร จูดาศรี (2558) เมื่อพิจารณาจากการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบที่ผ่านมาจะพบว่าในบางส่วน

ของงานวิจัยได้สะท้อนมิติทางการเมืองไว้ อย่างเช่น การกล่าวถึงพื้นที่สาธารณะใน บทบาทการเป็นพื้นที่ทางสังคมเกี่ยวข้องกับการเมืองในการบริหารหรือหรือใช้เป็น สภา การออกแบบเพื่อให้คนทุกวัยสามารถใช้งานได้อย่างเท่าเทียม เป็นต้น และพบ ช่องว่างของงานวิจัยทางด้านสถาปัตยกรรมผังเมืองและการเมืองศึกษาร่วมกันมีส่วน น้อย ส่วนมากจะเป็นการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎี อย่างงานของ ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงพน ไส้ประกอบทรัพย์ (2559)

งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาพื้นที่สาธารณะเชิงกายภาพทางสถาปัตยกรรม การวางผังและออกแบบเมืองร่วมกับมิติทางการเมือง นั่นคือการศึกษา พัฒนาการของ การใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปีพ.ศ. 2500-2563 เป็นการศึกษาจุดเริ่มต้นของการชุมนุมทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะมา จนถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เนื่องจากพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นเมือง ศูนย์กลางทางด้านการเมืองที่มีการชุมนุมทางการเมืองเสมอตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการ ปกครองพ.ศ. 2475 และต้องการศึกษาคูณลักษณะของพื้นที่สาธารณะที่สำคัญต่อการ เลือกใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางให้กับเจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลเมื่อเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและผู้จัดการชุมนุมทางการเมืองในการใช้ งานพื้นที่สาธารณะในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทาง การเมือง
2. เพื่อสำรวจคุณลักษณะทางกายภาพที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้พื้นที่ สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Space)

พื้นที่สาธารณะมีความหมายหลากหลายและได้นำมาศึกษาในหลายศาสตร์ทั้งทางสถาปัตยกรรม สังคมศาสตร์ มีความหมายทั่วไปเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมหลากหลายและทุกคนสามารถเข้าใช้งานได้อย่างเท่าเทียมกันไม่จำกัดกลุ่มคน เชื้อชาติ อายุ หรือเพศ ในทางสถาปัตยกรรมผังเมืองพื้นที่สาธารณะถูกยกย่องให้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบชุมชนเมือง (กิริติ ภัทรานนท์, 2547) ผ่านการออกแบบให้รองรับกับความต้องการใช้งานพื้นที่สาธารณะของทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อส่งเสริมคุณภาพที่ดีของคนในสังคม การออกแบบพื้นที่สาธารณะพบว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเสมอ เห็นได้จากการพัฒนาของพื้นที่สาธารณะในยุคแรกเกิดจากความต้องการของชนชั้นนำในการสร้างพื้นที่ให้กับประชาชนและจัดงานพิธีสำคัญของตนเอง การออกแบบจะเน้นไปในด้านความสวยงาม หรรษา ใหญ่โตเพื่อแสดงออกถึงอำนาจส่วนมากจะเป็นการสร้างพื้นที่ในรูปแบบลานโล่ง จัตุรัส เป็นต้น (กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550) แต่ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม พื้นที่สาธารณะภายในเมืองเกิดความไร้ชีวิตชีวาจากการออกแบบเมืองให้ความสำคัญกับความสะดวกสบายในการเดินทาง นั่นคือการสร้างพื้นที่ถนนให้กว้างมากกว่าทางเท้าให้คนเดินส่งผลให้เมืองขาดความมีชีวิตชีวา ความปลอดภัยและมนุษย์ไร้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Jacobs, 1994) นำมาสู่การออกแบบพื้นที่สาธารณะในปัจจุบันได้เกิดการพัฒนานแนวคิดการออกแบบเมืองเดินได้เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้คนผ่านการใช้พื้นที่ทางเท้าเป็นพื้นที่ในการพบปะนัดเจอ และการออกแบบพื้นที่สาธารณะให้มีพื้นที่เพียงพอต่อจำนวนของคนในเมืองอย่างไม่จำกัดรูปแบบไม่ว่าจะเป็นรูปแบบลานกว้าง จัตุรัสหรือสวนสาธารณะ

นอกจากนี้ในมุมมองของสถาปัตยกรรมผังเมืองยังมองว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่เชื่อมต่อความสัมพันธ์ทางการเมืองด้วยคุณลักษณะสำคัญของพื้นที่ทางกายภาพเป็นพื้นที่เปิดโล่งสามารถให้ทุกคนเข้ามาใช้งานเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Goodsell, 2003) ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นนัยยะสำคัญของการแสดงออกทางการเมืองและการพัฒนาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย พื้นที่สาธารณะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบนี้และไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจของคนเมืองแต่ยังเป็นพื้นที่สร้างกิจกรรมทางการเมืองมีผลต่อการสร้างภาพจำให้กับพื้นที่สาธารณะนั้นเป็นพื้นที่สัญลักษณ์ทางการเมือง เช่น การจัดให้พื้นที่สาธารณะอย่างสนามหลวงเป็นพื้นที่ไฮด์ปาร์ค (Hyde park) ในเมืองไทยส่งผลให้พื้นที่สนามหลวงกลายเป็นพื้นที่สัญลักษณ์ของการชุมนุมทางการเมืองมักจะถูกเลือกใช้งานรวมตัวชุมนุมในอดีต

แนวคิดพื้นที่สาธารณะทางการเมือง (Political Public Space)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะพบว่าสถาปัตยกรรมผังเมืองมีความสัมพันธ์กับการเมืองผ่านพื้นที่สาธารณะในการเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนและรัฐ เนื่องจากลักษณะสำคัญคือพื้นที่สาธารณะนั้นคือการเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าใช้งานได้ทุกคนและเปิดรับการทำกิจกรรมหลากหลาย ความสัมพันธ์ของพื้นที่สาธารณะและการเมืองเกิดขึ้นตั้งแต่การออกแบบเมืองในยุคกรีกได้สร้างพื้นที่โล่งกว้างขนาดใหญ่ คือ อะกอร่า (Agora) เป็นพื้นที่รวมกิจกรรมของประชาชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ภายใต้นิมีการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะทั้งเป็นที่แลกเปลี่ยนสินค้า (ตลาด) และเป็นพื้นที่สภานในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในเรื่องการปกครองเมืองนำไปสู่การรวมตัวเพื่อปรึกษาหารือ หรือ ตัดสินปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นร่วมกัน เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยในการกระจายอำนาจสู่ประชาชนให้เป็น

ผู้มีส่วนร่วมในการปกครอง ยุคกรีกจึงเป็นยุคเริ่มแรกของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นต้นแบบสำคัญของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะทางการเมือง

พื้นที่สาธารณะทางการเมืองได้มีการนำมาศึกษาอย่างแพร่หลายมีนักคิดคนสำคัญกล่าวถึงนั่นคือ Habermas (1974) มองว่าพื้นที่สาธารณะต้องเป็นพื้นที่ที่มีขอบเขตสามารถเข้าใช้งานได้ทุกคนเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทางสังคมโดยพื้นที่สาธารณะมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยและคนชนชั้นกลาง ในการใช้พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ต่อสู้ทางการเมืองเพื่อแสดงออกถึงสิ่งที่ต้องการ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ควรนำเรื่องประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความตระหนักในหน้าที่พลเมืองและความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นกับคนทุกชนชั้นในการใช้พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่กระจายข้อมูล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ Fraser (2004) นักวิชาการด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมแย้งว่าในทางปฏิบัติจุดเริ่มต้นของการรวมตัวกันแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือออกมารวมตัวในพื้นที่สาธารณะมักเกิดขึ้นมาจากการได้รับผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนตัวของกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบคล้ายกันออกมาเรียกร้องในพื้นที่สาธารณะ แม้พื้นที่สาธารณะจะเป็นพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างเท่าเทียมแต่ในความเป็นจริงการถกเถียงมักมีกลุ่มที่เสียเปรียบเสมอโดยเฉพาะผู้เห็นต่าง ดังนั้นพื้นที่สาธารณะอาจไม่ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของพลเมืองตามแนวคิดทางการเมืองในอุดมคติของฮาเบอร์มาส

นอกจากนี้ Parkinson (2012) ศึกษาพื้นที่สาธารณะด้านกายภาพและการแสดงออกทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยพบว่าการแสดงออกทางการเมืองมี 4 ประเภทหลักคือ การบรรยายเหตุการณ์ การเรียกร้อง การพินิจพิเคราะห์ตรวจสอบ และการแสดงเครื่องหมายหรือการเป็นตัวแทน จำเป็นต้องใช้พื้นที่ทางกายภาพเป็นพื้นที่แสดงออกถึงการทำกิจกรรมเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงผลกระทบโดยใช้จำนวน

คนเป็นตัวชี้วัด ในการแสดงออกทางการเมืองลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้พื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งกว้างต่อการมองเห็น ขนาดของพื้นที่มักจะถูกเลือกใช้พื้นที่ขนาดเล็ก แคบมากกว่าพื้นที่กว้างมีผลต่อมุมมองแสดงถึงการชุมนุมมีขนาดเยอะ ผู้คนเข้าร่วมจำนวนมาก การเข้าถึงง่ายของพื้นที่และความเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Taha (2016) พื้นที่สาธารณะทางการเมืองจะต้องมีลักษณะเปิดกว้างต้อนรับคนทุกกลุ่มเข้ามารวมตัวในพื้นที่เดียวกันเพื่อสร้างคุณค่าทางประชาธิปไตยผ่านพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ทางกายภาพมีผลต่อการแสดงออกของประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก โดยมีลักษณะทางกายภาพที่สำคัญเพิ่มเติมมาคือ ความหลากหลาย รูปร่างของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการจราจรหรือการเข้าถึงพื้นที่ ความปลอดภัยและความสะดวกสบาย องค์ประกอบทางกายภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยมีความมั่นคงในการปกครองและสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่ของคนในสังคม เพื่อนำไปสู่การดึงดูดให้เกิดการใช้งานพื้นที่สาธารณะในการแสดงออกทางการเมืองในการมีพื้นที่ร่วมตัวแสดงความคิดเห็นที่เข้าถึงได้ง่ายและเป็นอิสระ

แนวคิดการชุมนุมทางการเมือง

การชุมนุมทางการเมืองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนมีมาติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิดถูกระบุไว้ในมาตรา 21 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขการชุมนุมเพื่อความมั่นคงประเทศชาติและต้องรักษาความปลอดภัยสาธารณะ (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2556) ปัจจัยนำมาสู่การชุมนุมทางการเมืองมี 2 รูปแบบคือ การรวมตัวชุมนุมเพื่อสนับสนุนหรือการต่อต้านการทำงานของรัฐบาลและการปกครอง ส่วนมากมักจะเกิดจากการรวมตัวชุมนุมเพื่อต่อต้านการทำงานของรัฐบาลที่ส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นผลมาจากการบริหารทางด้าน

เศรษฐกิจ นอกจากนี้การชุมนุมทางการเมืองยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเท่าเทียมทางสังคมผ่านการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะของหลากหลายกลุ่มคนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ในประเทศที่มีการพัฒนาแนวคิดระบอบการปกครองประชาธิปไตยมาอย่างยาวนานมักจะให้ความสำคัญกับการชุมนุมทางการเมืองในฐานะเป็นเครื่องมือการสร้างอิสระทางความคิดเกี่ยวกับการเมืองของประชาชน ส่วนใหญ่เป็นประเทศในตะวันตก สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส มีการออกกฎหมายสำหรับใช้คุ้มครองการชุมนุมทางการเมืองภายใต้เงื่อนไขการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ กฎหมายนี้ให้เสรีภาพกับผู้ชุมนุมในการใช้พื้นที่สาธารณะสามารถใช้ได้ทุกที่ไม่เว้นแต่ถนน ทางเท้า หรือตามสวนสาธารณะเพียงแต่ควรจะมีการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเพื่ออำนวยความสะดวกดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุมและอำนวยความสะดวกทางด้านการจัดการจราจรเส้นทางอื่นให้กับผู้ไม่ได้เข้าร่วมการชุมนุมเพื่อทำให้การชุมนุมทางการเมืองสร้างผลกระทบต่อสิทธิของผู้อื่นน้อยที่สุด แม้แต่การไม่แจ้งการชุมนุมล่วงหน้าก็ไม่ถือว่ามีความผิดทางกฎหมาย ขัดแย้งกับการออกพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ของประเทศไทยเป็นกฎหมายมีลักษณะคล้ายกับบังคับให้ขออนุญาตการชุมนุมทางการเมืองมากกว่าการแจ้งให้ทราบ หากไม่แจ้งก่อนจัดการชุมนุมนับว่ามีความผิดอีกทั้งยังสร้างเงื่อนไขในการใช้พื้นที่สาธารณะในการจำกัดพื้นที่ห้ามใช้สำหรับการชุมนุม อย่างเช่น ห้ามชุมนุมในรัศมี 150 เมตรจากเขตพระบรมมหาราชวัง พระราชวังหรือพื้นที่ปิดขวางทางเข้าออกสถานที่ราชการ โรงพยาบาล เป็นต้น ทำให้กฎหมายนี้เป็นกฎหมายจำกัดสิทธิมากกว่าให้สิทธิในด้านการใช้งานพื้นที่

วิธีการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาพัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองในกรุงเทพมหานคร ปีพ.ศ.2500-2563 จากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองที่เรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเท่านั้น โดยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงจากพื้นที่สาธารณะที่เคยถูกใช้สำหรับการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2 พื้นที่ คือ สนามหลวง ถนนราชดำเนิน และพื้นที่สาธารณะที่ถูกใช้สำหรับการชุมนุมทางการเมืองใหม่ เริ่มจากปีพ.ศ. 2549 คือ แยกราชประสงค์ แยกปทุมวันและห้าแยกลาดพร้าว

งานวิจัยพัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง จะใช้วิธีเก็บข้อมูล 3 แบบดังต่อไปนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Analysis)

เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ กฎหมายพระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ 2558 เป็นหลัก สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะในการนำมาใช้สำหรับชุมนุมทางการเมืองในแต่ละยุค

การศึกษาแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) เป็นภาคการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเลือกใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง โดยได้ออกแบบโครงสร้างคำถามหลักเพื่อกำหนดขอบเขตการพูดคุยเอาไว้ การสัมภาษณ์จะใช้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงที่จะทำการสัมภาษณ์นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความสำคัญกับการชุมนุมทางการเมืองโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมนุมทางการเมือง จากตัวแทนช่วงยุค 14 ตุลา 2516 ตัวแทนเหตุการณ์เสื้อเหลืองแดงและตัวแทนกลุ่มจัดการชุมนุมทางการเมือง

ในปีพ.ศ. 2563 และเจ้าหน้าที่/ผู้รับผิดชอบพื้นที่สาธารณะในขณะเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ทั้งหมด 15 คนโดยประมาณเปลี่ยนแปลงไปตามข้อจำกัดของงานวิจัย

การศึกษาแบบสำรวจลักษณะทางกายภาพพื้นที่ (Survey Research)

เป็นส่วนของการเก็บข้อมูลหลักของการวิจัยนี้ เนื่องจากในการศึกษารั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะ ประกอบไปด้วย ความเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ ตำแหน่งที่ตั้ง การสัญจรเข้าถึงง่าย ขนาด รูปร่าง ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวก

ผลการศึกษา

1. พัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า พัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองในแต่ละช่วงยุคสมัยมีเงื่อนไขในการใช้พื้นที่สาธารณะแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การชุมนุมทางการเมืองของนักศึกษายุคแรกปีพ.ศ.2500-พ.ศ.2535 การใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองผู้ดำเนินกิจกรรม คือ นักศึกษากลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นแรงงานเป็นผู้ขับเคลื่อนการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบเผด็จการเป็นระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากในช่วงปีพ.ศ. 2500-พ.ศ.2535 เป็นช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยได้พบว่า มีการเกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริงโดยเฉพาะพื้นที่สนามหลวง เป็นสัญลักษณ์ของประชาชนสามารถเข้าใช้งานภายในพื้นที่ได้ทุกกันอย่างเท่าเทียม แต่ในภายหลังได้เกิดการปฏิวัติสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนและเกิดกฎหมาย ประกาศปฏิวัติห้ามไม่ให้มีการมั่วสุมหรือชุมนุมเกิน 5 คน ในพื้นที่ใดๆก็ตาม ส่งผลให้เกิดแรงกระตุ้นการใช้งานพื้นที่สาธารณะที่บ่งบอกถึงความเป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยเป็นพื้นที่ขับเคลื่อนการ

ชุมนุมทางการเมือง ทั้งในพื้นที่สนามหลวง ถนนราชดำเนิน บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นหลักในการรวมตัวชุมนุมทางการเมืองและมีการใช้พื้นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีการเดินขบวนบนท้องถนนเป็นบางครั้ง (อดีตแกนนำยุคนักศึกษา 14 ตุลาคม 2516, 2564)

ช่วงที่ 2 การชุมนุมทางการเมืองยุคเสื้อเหลืองแดงปีพ.ศ.2549-2557 การใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองมีผู้ดำเนินกิจกรรม คือ นักการเมืองและประชาชน 2 ฝ่ายมีความคิดเห็นแตกต่างกันจนนำมาสู่การชุมนุมทางการเมือง มีการใช้พื้นที่สาธารณะแตกต่างจากการชุมนุมของนักศึกษายุคแรก พบว่ามีการเลือกใช้พื้นที่สาธารณะบริเวณจุดสำคัญของระบบเศรษฐกิจเมืองโดยเฉพาะถนน อย่างพื้นที่แยกราชประสงค์ แยกปทุมวัน เพื่อใช้เป็นพื้นที่ปักหลักการชุมนุมทางการเมืองมีระยะเวลาเป็นเดือน เนื่องจากภายหลังจากการชุมนุมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่สนามหลวง บ่อยครั้งและกิจกรรมหลากหลายในพื้นที่สนามหลวงส่งผลให้พื้นที่สาธารณะเสื่อมโทรม นำมาสู่การปรับปรุงทัศนียภาพและเกิดกฎหมายเป็นข้อจำกัดการใช้งานทางกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่สนามหลวง และการหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อบ้านเมือง รวมถึงจำนวนผู้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การชุมนุมทางการเมืองในยุคนี้เลือกใช้พื้นที่สาธารณะอย่างถนนเป็นหลักในการชุมนุมทางการเมือง เนื่องจากสามารถขยายพื้นที่ไปได้โดยไม่จำกัดและส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไปเป็นการกดดันรัฐบาลให้เร่งแก้ไขปัญหาที่แต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบ (ตัวแทนจากฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยปีพ.ศ.2553, 2564)

ช่วงที่ 3 การชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ปีพ.ศ.2560-พ.ศ.2563 การใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองมีผู้ดำเนินกิจกรรม คือ นักศึกษาและประชาชนทั่วไป มีการใช้พื้นที่สาธารณะคล้ายกับทั้ง 2 ช่วงที่กล่าวมา แต่มีเงื่อนไขการใช้พื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้นจากพระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 เป็นตัวกำหนดในการจัดกิจกรรมชุมนุมทางการเมืองห้ามไม่ให้จัดการชุมนุมทางการเมืองในระยะรัศมี 150 เมตร จากพระบรมมหาราชวัง ส่งผลให้เกิดการหายไปของพื้นที่สาธารณะที่สำคัญต่อการชุมนุมทางการเมืองอย่างพื้นที่สนามหลวง แต่มีการใช้พื้นที่สาธารณะใหม่อย่างทางเชื่อมห้าง (Skywalk) และจุดสัญจรตามสถานีรถไฟฟ้า เป็นพื้นที่การชุมนุมรูปแบบใหม่เน้นความสะดวกสบายในการเดินทางของผู้ชุมนุมเป็นหลัก และสามารถสร้างผลกระทบได้พร้อมกันหลายพื้นที่ภายในหนึ่งวัน ซึ่งการชุมนุมในครั้งนี้เรียกได้ว่าเป็นแฟลชม็อบ (Flash mob) เป็นการจัดกิจกรรมที่มีระยะเวลาไม่ยาวนานมากตามที่กฎหมายได้ระบุ ไม่มีการปักหลักค้างคืนและยังคงใช้พื้นที่สัญลักษณ์ทางการเมืองอย่าง ถนนราชดำเนินบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและถนนจุดสำคัญของระบบเศรษฐกิจเป็นพื้นที่ชุมนุมทางการเมืองเพื่อสร้างแรงกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (ผู้จัดการชุมนุมทางการเมืองปีพ.ศ.2560 และ ปีพ.ศ.2563, 2564)

2. คุณลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง

จากการสำรวจลักษณะทางกายภาพในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปีพ.ศ. 2563 และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพื้นที่สาธารณะในขณะเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและผู้จัดการชุมนุมทางการเมืองพบว่าคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะที่สำคัญต่อการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองมีดังต่อไปนี้

1. ความเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ (Hatuka, 2018) สามารถสะท้อนออกมาได้
- 2 รูปแบบคือ สถานที่ หรือ ความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ (Sense of space) ในการสร้าง

ประวัติศาสตร์หรือภาพจำทางการเมืองในพื้นที่นั้น และการสร้างสถาปัตยกรรมในพื้นที่สาธารณะเป็นสิ่งสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมือง อย่าง ถนนราชดำเนิน เป็นพื้นที่แห่งการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยสำคัญในอดีตทำให้เกิดการจดจำว่าเป็นสถานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมีการก่อสร้างสัญลักษณ์ทางการเมือง นั่นคือ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย การใช้งานพื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองจึงมักเลือกพื้นที่สะท้อนสัญลักษณ์ซึ่งที่ต้องการเรียกร้องก่อนเสมอเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการชุมนุมทางการเมือง

2. ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะ (Parkinson, 2012) จากการศึกษาพบว่าตำแหน่งที่ตั้งมีผลต่อการประสบความสำเร็จของการเรียกร้องทางการเมืองในการสร้างผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปหรือระบบเศรษฐกิจ และมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมทางการเมืองโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการเดินทางเข้าถึงได้หลากหลายช่องทางทั้งถนน ระบบราง และรถโดยสารประจำทาง

3. การสัญจรเข้าถึงสะดวก ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองและจำนวนของผู้ชุมนุมทางการเมืองโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันการเดินทางเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสะดวกส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมชุมนุมมีจำนวนมาก สามารถนัดชุมนุมทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและสามารถกระจายตัวพื้นที่ชุมนุมทางการเมืองจนสร้างผลกระทบต่อเมืองได้อย่างในวงกว้างหลายพื้นที่ให้การสัญจรของประชาชนทั่วไปและระบบเศรษฐกิจหยุดการดำเนินการได้

4. ขนาดของพื้นที่ ในการชุมนุมทางการเมืองหลายครั้งไม่สามารถระบุจำนวนผู้เข้าร่วมได้แน่นอน ในการเลือกพื้นที่ชุมนุมทางการเมืองจึงมักเกิดในพื้นที่ขนาดเล็กก่อนขยายหรือเคลื่อนตัวไปยังพื้นที่ขนาดใหญ่ อย่างกรณีรวมตัวผู้ชุมนุมทางการเมืองในบริเวณทางเท้าก่อนลงสู่พื้นที่ถนน ขนาดของทางเท้าจึงต้องมีความกว้างเพื่อรองรับการใช้งานของผู้คน ซึ่งในพื้นที่ศึกษาพบอุปสรรคการใช้งานทางเท้า มาจากสิ่งกีดขวางบนทางเท้าอย่าง เสาไฟฟ้า หาบแร่แผงลอย สะพานลอย เป็นต้น และ

ขนาดของพื้นที่นี้ยังมีผลต่อมุมมองจากบุคคลภายนอกสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองว่ามีจำนวนผู้เข้าร่วมมากหรือน้อย

5. รูปร่างของพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่และมีผลต่อมุมมองในการมองเห็นทั้งจากในสถานการณ์จริงและภาพถ่ายจากสื่อ (Taha, 2016) ในการสร้างผลกระทบและสะท้อนถึงพลังของมวลชนที่ออกมารวมตัวส่วนมากจะเลือกใช้พื้นที่ลักษณะแคบ ยาวอย่างถนนเป็นพื้นที่ชุมนุมทางการเมือง (ภาพ 6) หรือใช้พื้นที่สาธารณะเป็นลานโล่งกว้าง (ภาพ 7) ทั้ง 2 รูปร่างจะให้มุมมองที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีผลต่อด้านความปลอดภัยของพื้นที่ในการจัดตั้งจุดคัดกรองผู้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง หากรูปร่างของพื้นที่มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน

6. ความปลอดภัยของพื้นที่ เป็นพื้นฐานของความปลอดภัยสาธารณะ (Public safety) ในการเลือกพื้นที่บริบทโดยรอบเป็นพื้นที่ที่มีชีวิตชีวา (Taha, 2016) มีผู้ใช้งานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การติดตั้งกล้องวงจรปิดหรือจุดตรวจเป็นระยะเพื่อลดการเกิดอาชญากรรม มีแสงสว่างที่เพียงพอ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง และพื้นที่สาธารณะในลักษณะของพื้นที่ปิดล้อมหรือโอบล้อมด้วยอาคารไม่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง เนื่องจากสามารถเกิดเหตุอันตรายสูงของอาคารได้

7. สิ่งอำนวยความสะดวก ที่สำคัญต่อการชุมนุมทางการเมืองคือ แสงสว่าง เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความปลอดภัยให้กับพื้นที่สาธารณะ ผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง และผู้ใช้งานพื้นที่เป็นประจำ ส่วนร้านค้า แผงลอยพบว่าในพื้นที่การชุมนุมหลายครั้งมักเลือกพื้นที่มีตลาดหรือร้านค้าเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ชุมนุมทางการเมือง นอกจากนี้ที่ยังขาดห้องน้ำสาธารณะส่งผลให้เกิดการไม่สะดวกในการใช้งานพื้นที่ทั้งกิจกรรมทั่วไปและกิจกรรมทางการเมือง

อภิปรายงานวิจัย

จากผลการศึกษาพัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละการชุมนุมทางการเมือง เห็นได้จากความแตกต่างของทั้ง 3 ยุคในการใช้พื้นที่โดยในยุคการชุมนุม นักศึกษายุคแรก การใช้พื้นที่สาธารณะส่วนมากเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีการรวมตัวกันเป็นผู้ อดมการณ์ทางการเมืองแนวแนวต้องการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากระบอบเผด็จการ กลุ่มผู้เข้าร่วมสามารถคาดคะเนจำนวนได้จึงมักจะใช้พื้นที่สาธารณะ ในรูปแบบลานกว้าง อย่างสนามหลวง สนามฟุตบอลของมหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ชุมนุมทางการเมืองและมีการใช้ถนนเป็นพื้นที่ในการเดินขบวนเพื่อแสดงออกทางสัญลักษณ์ทางการเมืองเป็นหลัก เมื่อเกิดการชุมนุมบ่อยครั้งในพื้นที่สนามหลวงได้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากการออกระเบียบของทางหน่วยงานกรุงเทพมหานครต้องการปรับปรุงทัศนียภาพของสนามหลวงทำให้เกิดการจำกัดกิจกรรมการใช้งานพื้นที่สาธารณะ ซึ่งไม่เป็นตามหลักแนวคิดการเป็นพื้นที่สาธารณะของ Hillier ที่กล่าวไว้ว่าพื้นที่สาธารณะจะต้องมีลักษณะสำคัญคือศูนย์กลางของความหลากหลายทั้งกิจกรรม เวลา และสถานที่ ส่งผลให้พื้นที่สาธารณะทางการเมืองหายไป นำมาสู่เหตุการณ์ในยุคต่อมาคือ ยุคเสื้อเหลืองต้องการชุมนุมทางการเมืองแต่ขาดพื้นที่สาธารณะรองรับกิจกรรมส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ถนนแยกราชประสงค์และปทุมวัน เป็นพื้นที่ในการชุมนุมทางการเมือง เนื่องจากถนนและทางเท้าเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของความหลากหลายที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา ทุกคนและทำได้ทุกกิจกรรม ถนนและทางเท้าจึงเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญตามหลักแนวคิดของ Jacob (1961) อย่างแท้จริง จนมาสู่ในยุคปัจจุบันการพัฒนาเมืองมีการขยายโครงสร้างระบบคมนาคมและมีพื้นที่ว่างสาธารณะเชื่อมต่อพื้นที่เข้าด้วยกัน การชุมนุมในยุคปัจจุบันจึงมีการใช้พื้นที่หลากหลายมากขึ้น อย่างเช่น บริเวณทางเชื่อมห้างแยกปทุมวัน (Skywalk) หรือ ถนนห้าแยกลาดพร้าวที่แม้จะเป็นพื้นที่ชานเมืองแต่ก็ยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของการชุมนุมทางการเมือง

ในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นถนนที่มีความกว้างมากถึง 6 ช่องทางการเดินรถความกว้างประมาณ 18 เมตร สามารถรองรับจำนวนคนและจัดกิจกรรมได้หลากหลายมากขึ้น มีแสงไฟสว่างเพียงพอมาจากทางสรรพสินค้าและเสาไฟฟ้าบนเส้นทางการจราจร นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อการสัญจรของประชาชนทั่วไปและเส้นทางการเชื่อมต่อไปยังพื้นที่จังหวัดอื่นให้ได้รับผลกระทบและความเสียหายทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย

จึงสรุปได้ว่าจากการศึกษาพัฒนาการของการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมืองปีพ.ศ.2500-พ.ศ.2563 นั้นส่งผลให้เกิดการหายไปของพื้นที่สาธารณะของเมืองอย่างพื้นที่สนามหลวง ส่งผลกระทบต่อในยุคต่อมาช่วงปีพ.ศ.2553 เกิดการยึดใช้พื้นที่ถนนและทางเท้าแยกราชประสงค์และแยกปทุมวันบริเวณศูนย์กลางพื้นที่เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของเมืองต้องหยุดทำการและได้พบว่าการใช้พื้นที่ถนนและทางเท้าเป็นพื้นที่เหมาะสมกับการชุมนุมทางการเมืองเมื่อพิจารณาจากคุณลักษณะทางกายภาพจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองในยุคปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าลานโล่ง ถนนและทางเท้า เป็นพื้นที่เหมาะสมกับการจัดการชุมนุมทางการเมืองด้วยคุณลักษณะทางกายภาพที่ครบทั้ง 7 องค์ประกอบที่ได้กล่าวไปในส่วนของผลการศึกษา ลานโล่งอย่างสนามหลวงยังคงเป็นพื้นที่สาธารณะที่สะดวกในการรวมตัวและรักษาความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพื้นที่สาธารณะสำหรับการชุมนุมทางการเมือง อีกทั้งลักษณะที่กว้าง ยาวสามารถบรรจุจำนวนผู้ชุมนุมได้ค่อนข้างมาก แต่พบปัญหาว่าในกรุงเทพมหานครยังขาดพื้นที่ในลักษณะนี้ที่จะใช้งานในด้านทางการเมือง ส่วนถนนและทางเท้าเหมาะสมในด้านของความปลอดภัยของพื้นที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งกว้างปราศจากการล้อมรั้วแม้จะมีการล้อมรอบด้วยอาคารบ้าง มีรูปร่าง แคบ ยาว สามารถบรรจุคนได้จำนวนมากและยังส่งผลการมองเห็นได้อย่างดี จึงสร้างความปลอดภัยให้กับผู้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง แต่ปัญหาที่พบคือการชุมนุมบนพื้นที่ถนนและทางเท้าเป็นอุปสรรคในการรักษาความปลอดภัย จากลักษณะ

ของถนนมีการเชื่อมต่อไปยังหลายพื้นที่ทำให้การจัดตั้งจุดคัดกรองเป็นไปได้ค่อนข้างยากในการรักษาความปลอดภัยให้กับผู้ร่วมชุมนุม

ข้อเสนอแนะ

พื้นที่สาธารณะในกรุงเทพมหานครพบว่ายังไม่มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการเมืองโดยเฉพาะการชุมนุมทางการเมืองที่พบว่าหลายครั้งต้องเกิดเหตุการณ์ลงถนนใช้ถนนเป็นพื้นที่สาธารณะแทนพื้นที่อื่น เนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองเป็นกิจกรรมเมื่อเกิดขึ้นจะมีการยึดใช้พื้นที่สาธารณะชั่วคราวสร้างผลกระทบให้พื้นที่รอบข้างในบางครั้งหากมีผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเป็นจำนวนมากและพื้นที่สาธารณะไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ ลานโล่งอย่างสนามหลวง มักจะถูกล้อมรั้วไว้เพื่อรักษาความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้กับผู้อยู่ในพื้นที่ว่าจะไม่เกิดอันตราย (ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ, 2561) แต่ในขณะที่เดียวกันการล้อมรั้วเป็นการจำกัดการใช้งานทั้งเวลา กิจกรรม และผู้คน ดังนั้นการสร้างพื้นที่สาธารณะให้เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง ควรใช้งานได้ทุกกิจกรรมไม่เว้นแม้แต่กิจกรรมทางการเมืองและต้องไม่มีใครถูกกีดกันจากการใช้งานพื้นที่ อาจเปลี่ยนวิธีการรักษาความปลอดภัยจากการล้อมรั้วด้วยการออกแบบพื้นที่ให้เกิดการใช้งานตลอดเวลาในพื้นที่และจะตามมาด้วย สายตาเฝ้าระวัง (Jacob, 1961) จากผู้คนที่ใช้งานพื้นที่สาธารณะควบคู่ไปกับการติดตั้ง กล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อรักษาความปลอดภัยเพียงเท่านั้นกรุงเทพมหานครก็จะเกิดพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง เช่น สนามหลวงในอดีต

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ลัทธานนท์. (2547). **การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะและเส้นทางเชื่อมต่อบริเวณถนนทรงวาด เขตสัมพันธวงศ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไซศรี ภัคดิ์สุขเจริญ. (2561). **กำแพงในซอยและรั้วในใจ การปรับแนวคิดในการฟื้นฟูเมือง**. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://www.tuda.or.th/index.php/2018/08/02/000002/>
(22 April 2564)
- ชาติรี ประภิตนทการ. (2563). **ศิลปะ-สถาปัตยกรรม สัญลักษณ์ทางการเมืองเชิงอุดมการณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน.
- ธนากร จูตาศรี. (2558). **แนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ตอบรับกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจน์ นทีวุฒิกุล. (2550). **ตรรกะการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชาชาติ. (2563). **ทบทวนประวัติศาสตร์ อ่านข้อเรียกร้อง “มือบัณฑิตศึกษา” จากอดีตถึงปัจจุบัน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<https://www.prachachat.net/d-life/news-528775> (22 เมษายน 2564)
- ประชาไท. (2553). **ประมวลภาพการประชุมคนเสื้อแดงที่แยกราชประสงค์ วันที่ 4 เม.ย. 2553**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<https://prachatai.com/journal/2010/04/28730> (22 เมษายน 2564)
University.

- ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์. (2559). **แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง**. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่15 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559): 74-75
- ศุภยาดา ประดิษฐ์ไวยากร. (2555). **พื้นที่สาธารณะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ. (2542). **แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชนกรณีศึกษาเมืองขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลปศาสตร สาขาการวางผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arendt, H. (1998). **The Human Condition**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Brill, M. (1989). **Transformation, Nostalgia, and Illusion in Public Life and Public Place**. New York and London Plenum Press.
- Carr, S., Francis, M., Rivitin, L.G. and Stone, A. (1992). **Public Space**. Cambridge University Press.
- Fraser, Nancy et al. **Transnationalizing the Public Sphere**. Cambridge: Polity Press.
- Goodsell, C.T. (2003). **The Concept of Public Space and Its Democratic Manifestations**. The American Review of Public Administration. 361-383.
- Habermas, Jurgen. (1992). **The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society**. Cambridge: Polity Press.

- Hatuka, Tali. (2018). **The design of protest Choreographing Political Demonstration in Public Space.** The University of Texas Press.
- Hou, J. and Knierbein, S. (2017). **CITY UNSILENCED Urban Resistance and Public Space in The Age of Shrinking Democracy.** Routledge.
- Jacobs, J. (1994). **The Death and Life of Great American Cities.** New York: Penguin Books.
- Parkinson, John.R. (2012). **Democracy and Public Space The Physical Sites of Democratic Performance.** Oxford University Press.
- Lawrence, J. (2008). **Architecture, Power and National Identity.** Routledge.
- Taha, Dalia.A. (2016). **Political Role of Urban Space Reflections on the Current and Future Scene in Cairo-Egypt.** Architecture Engineering Department Research.

Translated Thai References

- Chaijan, S and Laiprakobsup, N. (2016). Public concept of urban public space. **Academic Journal Faculty of Architecture Khon Kean University.** V.16 No.2 July-December. 74-75
- Chudasri, T. (2015). **The concept for appropriate public space to the behavior of the generation Y.** The Degree Master of Architecture Program in Urban Design Department of Urban Design and Planning Graduate School Silpakorn University.

- Fhaithakam, A. (1999). **The open space development guidelines for urban communiies : A case study of Khon Kean city.** The Degree of Master of Urban and Regional Planning In Urban Planning. Faculty of Architecture Chulalongkorn University
- Nathiwutthokun, K. (2007). **Th logic of mul-ti use pf public open space in Chiang Mai city.** The Degree of Doctor of Philosophy program in urban and regional planning Faculty of Architecture Chulalongkorn University.
- Paksukcharenm, K. (2561). **Walls in Alleys, The concept of Urban Renewal.** [online]
Form <http://www.tuda.or.th/index.php/2018/08/02/000002/> (22 เมษายน 2564)
- Prachachat. (2563). **Review history read claim “student mob” from the past to the present.** [online] From <https://www.prachachat.net/d-life/news-528775>. (22 April 2564)
- Prachathai. (2553). **Photo collection of the red shirts rally at Ratchaprasong intersection on 4 April 2010.** From <https://prachatai.com/journal/2010/04/28730> (22 April 2564)
- Praditvaitayakorn, S. (2012). **Public Space.** The Degree Master of Architecture Program in Urban Design Department of Urban Design and Planning Graduate School Silpakorn University.
- Prakitnonthakan, C. (2563). **Art-Architecture Ideological political symbol.** Vol 4. Bangkok Matichon Book.

Sattanon, K. (2004). **The revitalization of public space and linkages of Song Wat road, Samphanthawong district.** The Degree of Master of Architecture in Urban Design Faculty of Architecture Chulalongkorn University.